

NOVA ENSULSIDA DE LA MURALLA ROMANA

Al ocórrer en 1932 l'esllavissament de la muralla romana de la part posterior a les Oblates, inserírem una ressenya general de les depredacions sofertes pel monument des del començament del dinovè segle fins a la data, recensió que podran trobar els nostres llegidors en el darrer nombre del dit any.

Aquestes Muralles, objecte d'esvaniment de nostra regió; que amb les de Ibros, d'Andalusia, son motiu d'orgull nacional; que sols tenen pariones les de Tirintia, en el Peloponés, no hi ha dret a tenir-les a mercè d'un veïnatge insensible a les emocions arqueològiques, quant és capaç d'establir plantacions en el pas de ronda, o d'utilitzar-lo per serveis infectes, causants dels enrunaments que periòdicament tenim de deplorar.

Es hora ja de que les autoritats bandejin

del pas de ronda a la gent molesta i que, fins el present, cap respecte ni consideració han tingut per la Muralla, i es possessioni a la Comissió de Monuments, o a l'entitat que vingui a substituir-la en les seves primordials funcions, d'aquell pas, fins avui sols accessible als depredadors, causa per la qual tranquil·lament han pogut gaudir abusivament d'un lloc que la Hisenda no ha venut mai, puix que quant s'intentà fer-ho, a l'any 1871, la Comissió de Monuments s'interposà, aconseguint que fos respectada en el tros comprés des de la Torre de Sant Domènec (encara avui existent en el Passeig de Saavedra) fins al Baluart de Sant Antoni, i, ademés, el llenç del desaparegut Baluart de Sant Climent (casa Cadenes) on hi ha la porta ciclòpea que dona accés al carrer de la Portella. I ja a l'any anterior la nostra Societat Arqueològica havia aixecat la seva protesta prop del Governador En Joan Manuel Martínez, de gratíssima recordança, per les seves

Pany de Muralla caigut

Aspecte del pany de Muralla, moments després de produir-se l'esllevissament

encertades actuacions en el camp de l'arqueologia, i al qui es deu el primer inici de l'actual Passeig Arqueològic en treballar perquè la Falsa Braga fos cedida a nostra entitat «para que en su recinto se establezca, a fin de poder ser visitado, el Museo Arqueológico» i, además, oferí el seu concurs per a evitar els inconvenients derivats de que les cases adosades a la muralla ocupin el pas de ronda.

Doncs bé; aquest perill assenyalat ja a l'any 1870 per nostres curoses entitats arqueològiques, per mes que sembli estrany, encara perdura avui, malgrat les protestes davant les autoritats, única cosa possible de fer per aquelles, no comptant l'Arqueològica ni la Comissió de Monuments amb personalitat per a recórrer directament davant els Jutjats, ja que la propietat de la Muralla la té l'Estat, corresponent a la representació d'aquest

procedir contra els detentadors fins a restablir l'ordre jurídic pertorbat, i sols l'Abogacia d'Hisenda gosa d'aquella personalitat necessària per a portar dita representació prop dels Tribunals.

El tros darrerament esllevissat és comprès dins el llenç que hi ha entre l'entrada Occidental de la Falsa Braga i el Fortí Negre, justament la porció coneguda per La Bretxa per conservar indicis d'haver-n'hi existit una, que no cuidaren de dissimular al refer-la per allà l'any 1363, quan l'Arquebisbe En Pere Clasquerí manà tancar amb la Muralleta la part alta de la població, que al enderrocar-la en 1775 per gràcia del rei Carles III, donà lloc a la formació de la Rambla vella (1).

(1) En el Cap. 28 de l'Archiepiscopologi, del Pare Blanch, es llegeix: En temps d'aquest Arquebisbe en lo any 1363 se feren les muralles de esta ciutat, a la obra de

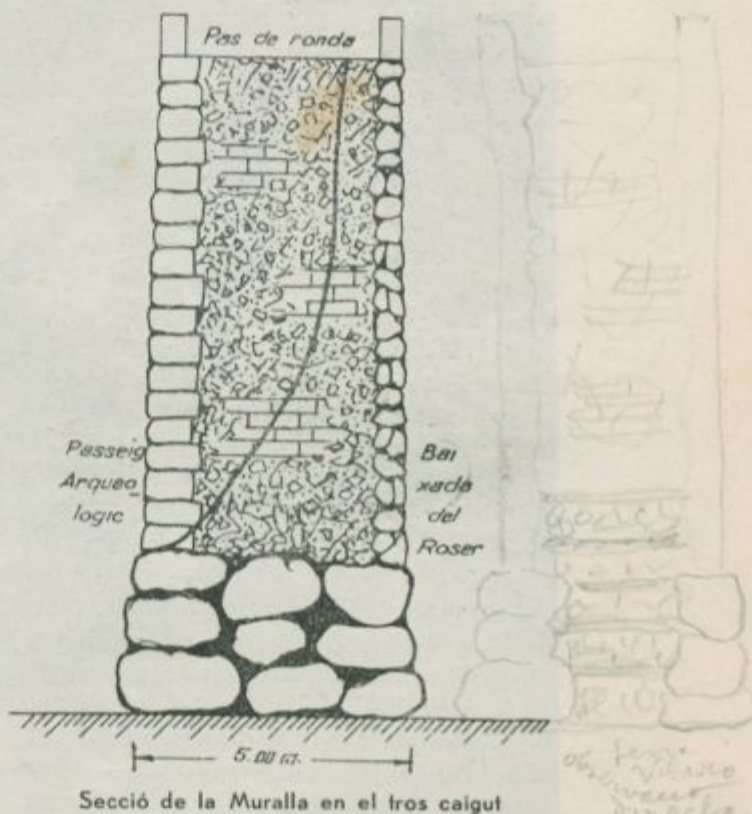
L'esboranc per la part inferior no te més de dotze o tretze metres, però a la coronació, entre el que ha caigut i el que ha sigut necessari enderrocar per trobar-se somogut i perillós, traspasa els trenta metres.

El parament del passeig Arqueològic en aquesta secció es refeu emprant els mateixos carreus romans de $80 \times 60 \times 50$ cm. terme mig, sense morter, per creurels prou assegurats pel seu propi pes, i consta de 19 filades assentades sobre el basament megalític. La part de la Baixada del Roser, que s'ha mantingut en peu, fou refeta amb pedres de braçat, tretes dels empedrats dels carrers i d'una pedrera que s'explotà a aital fi en el lloc ocupat avui per les Escoles de Saavedra, buit que després es destinà a tirar-hi les desferres dels remenos que es feien a les cases, quedant per aquest motiu en poc temps terraplenat. Al aguantar aquest mur l'empenta de les terres empapades per les aigües de pluja, per estar preses les pedres que el forman amb morter de calç, ha estat en perjudici del mur romà, quals carreus estaven assentats de qualsevol manera, sense seguir les filades la horitzontal i deslligat per complert dels murs transversals que li havian de donar el degut suport.

Avui, tretes les terres, es veu, com ja en altres ocasions havem pogut observar, la constitució de la Muralla. Al bastir-la els romans aprofitaren els trossos de basament de la pelàsgica que encare restaven en peu amb tota la seva amplada de cinc metres, no cuidant mes que d'enrasar o nivellar la coronació d'aquella per a assentar hi eficaçment l'obra nova, i segons fos dit basament més o menys conservat, que tingués una o altra altura, resulta que la muralla romana conté molt variat nombre de filades. Alçaren els

les quals contribuïren totes les viles del Camp, y pera la fàbrica de elles es desfeu lo carrer enllosat que tirava desde lo carrer de Sant Francesch fins a les Monjas, que avui es la Rambla, lo qual estava tot empedrat, y las pedras que'n tragueren, las emplearen en ditas murallas, tirant la linea de ellas com vuy es veu, desde la Torra Grossa fins al forti o Balaart del Rey, deixant fora un arrabás y casas que arribaven fins a mig camí del Port.

paraments travant-los de tant en tant per un mur transversal que els lligava, constituint així un conjunt sòlid i d'evident eficàcia donats els medis d'atac amb que es contava aleshores. Aquests murs estan formats també per carreus de dimensions semblants a les dites, escarpellada una de ses cares majors

Secció de la Muralla en el tros caigut

en forma d'encoixinat i conservant en cada una la corresponent marca ibèrica del picapedrer.

L'espai buit l'omplien constituint en el fons un pedraplé sobre el que a apilaven grosses toves fetes amb argila assecada al sol, de vegades pastada amb pallús, i preses les unes amb les altres per mig de morter fet de fang.

A les seccions on no ha estat refeta la Muralla i, per tant, es conserva el sistema del terraplé per mig de toves, aguanta ferm el monument malgrat estiguin en malas con-

Vista de l'interior de la Muralla després de desenrunada

dicions de solidesa els paraments que la formen; però allà on s'ha terraplenat solsament amb terres sense la precaució de piconar-les, al empapar-se d'humitats, siguin de pluja o be dels desguassos que s'hi abocan subverticament, indefectiblement s'ha de produir el cataclisme.

En la present ocasió, tant aviat com aquest sobrevingué es posà en coneixement

dels Governes de Madrid i de Catalunya, detallant la importància de l'estrall i el que costaria aproximadament d'arrendar-lo, podent constatar la rapidesa amb que el senyor Conseller de Cultura donà les ordres escaïentes a fi de que tot seguit s'iniciessin els treballs necessaris, expressant el decidit propòsit d'apoiar l'actuació de nostres entitats arqueològiques i emprendre per mig dels representants de la Generalitat a Tarragona la tasca de desnonar els ocupants abusius del pas de ronda.

El gros volum de terres caigudes ja és fòra de la Murralla i fins del Passeig Arqueològic, tirant-les al Camp de Mart, on formen un cono d'alguna importància, i sembla que el Municipi vol utilitzar-les per a embellir amb plantacions el repeu de la Falsa Braga; mes ara ha surgit el dubte de com ha de deixar-se la part caiguda, tenint en compte que per a refer-la han

de faltar carreus, perquè alguns han quedat trossejats i no cal ni sisquera pensar en ferne de nous. De no refer-se per complert el parament caigut, i sí sols regularitzada la part inferior i feta la solera del pas de ronda, quedarian a la vista els murs transversals autèntics com també la part en que el terraplé està format per toves.

Es de creuer que abans de adoptar una

solució definitiva es demanarà informe a la Direcció general del Patrimoni Històric, Artístic i Científic de Catalunya, que per mandat de la Llei ve obligada a vetllar per la conservació de nostres monuments, i una vegada restablerta la Muralla i deslliurada de veïns indesitjables, s'han d'aparedar tot seguit les obertures de les cases que comuniquen amb el lloc, construir la solera a tot el llarc de pas de ronda, cuidant d'aconduir degudament les aiguïes de pluja, ja que cap altre classe d'humitats ha de rebre, i no s'oblidi que una de les dificultats amb que fins al present han lluitat les corporacions que tenen cura de nostre cabal arqueològic és el no posseir un accés fàcil a la coronació de la Muralla, accés que avui caldria establir aprofitant el marc de porta que d'antic existeix en la pròpia Muralla, poc després de passada l'entrada de Ponent, fent així practicable la secció compresa des de la porta ciclòpea del Roser fins a la Torre de l'Arquebisbe. La porta de que fem esment està obturada pel terraplé de la Muralla, però no cal, si es vol, treurer tot el terraplé, bastarà amb que, a tall de mina, es vaigi buidant tot anant fent la volta en plà inclinat, fins a sortir a la part superior de la fortificació.

C. OLIVA I TODA.

* * *

El senyor Comissari Delegat de la Generalitat de Catalunya a Tarragona ens comunica que suspen les gestions iniciades per a desallotjar el pas de ronda, per haver empres pel seu compte aquesta gestió el propi senyor Governador General de Catalunya, dirigint al lltm. Sr. Delegat d'Hisenda la comunicació que transcrivim:

«Excmo. Sr.: Interesado y atento este Gobierno y el Consejo Ejecutivo de la Generalidad en la conservación de los Monumentos nacionales, debe poner en conocimiento de V. E. que el día 9 de agosto próximo pasado se derrumbó otro tramo de la Muralla

Romana de esa histórica ciudad en una extensión aproximada de treinta metros, planteando nuevamente la urgencia, para poder proceder a la reparación y a la restauración definitiva de dicha parte de muralla, de desocupar el paso de ronda de la misma, del cual indebidamente disponen los vecinos de las edificaciones anexas al Monumento, por la parte de la ciudad.—La Comisión de Monumentos de Tarragona hace tiempo atentamente solicitó de V. E. que se dignase hacer lo conveniente para recabar los espacios espoliados, pues no habiéndose vendido parte alguna de la Muralla, declarada Monumento Nacional por R. O. de 24 de marzo de 1884, nadie podrá alegar derechos civiles.—En su consecuencia intereso del celo de V. E. que con la posible urgencia proceda a hacer desalojar el referido paso de ronda de la Muralla, teniendo en cuenta especialmente que es necesario evitar nuevos posibles derrumbamientos, que el hecho de disponer los vecinos de las edificaciones anexas al monumento, por la parte de la ciudad, del repetido paso, podría precipitar y hacer irreparables.—Anticipadamente expreso a V. E. mi reconocimiento personal y el del Consejo por las medidas acertadas que seguramente V. E. se dignará adoptar en beneficio del expresado interés general.—Viva V. E. muchos años.—Tarragona, 3 de septiembre de 1935.—El Gobernador General Interino de Cataluña, Presidente de la Generalidad.—Excmo. señor Delegado de Hacienda de Tarragona.»

BIBLIOGRAFIA

RECONSTRUCCIÓ DE POBLET. — Obres realitzades de 1930 a 1934 pel Patronat del Monestir.

Memòria del President Eduard Toda i Güell.

Monestir de Poblet, 1935.—Al vers, Tipografia de la Casa Miquel-Rius, Mallorca 207-209.—Barcelona.

Un volum en foli de 81 pàgines, i al final 14